

УДК 377.1:654:004.05

Л. А. Майборода

**ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ ГАЛУЗІ ЗВ'ЯЗКУ**

Швидке зростання кількості інформації і високий рівень інформатизації всіх сфер людської діяльності зумовлює стрімкий розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Успішне використання ІКТ можуть забезпечити тільки ті члени суспільства, які володіють необхідними знаннями, уміннями й навичками, що дають змогу практично взаємодіяти в інформаційному просторі, швидко адаптуватися до сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, тобто володіють інформаційно-технологічною культурою задля забезпечення власних і професійних потреб. Важливим стає вміння оперативно, ефективно і якісно працювати з інформацією, використовуючи задля цього сучасні засоби та методи.

Завдання професійно-технічної освіти (ПТО) визначається вимогами сучасного суспільства до підготовки фахівців в умовах інформаційного середовища. Зокрема, потребує підвищеної уваги професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку в аспекті розвитку їхньої інформаційно-технологічної культури (ІТК) засобами інформаційно-комунікаційних технологій. ІТК майбутнього кваліфікованого робітника сприяє успішній його адаптації на робочому місці, до вимог сьогодення, і гарантує оволодіння ефективними методами й засобами збору, накопичення, оброблення та передачі інформації впродовж усієї професійної діяльності.

Однією з умов розвитку інформаційно-технологічної культури майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку є сучасний комплекс інформаційно-методичного забезпечення дисциплін професійного спрямування (КІМЗ), що є надзвичайно актуальним в умовах інформатизації освіти.

Аналіз праць науковців і практиків свідчить про те, що питанню створення та використання навчально-методичного забезпечення у підготовці майбутніх фахівців, зокрема електронних навчально-методичних комплексів, інформаційно-методичного забезпечення, присвячена велика кількість досліджень. Питання забезпечення навчального процесу електронними навчально-методичними комплексами розглядають Р. Гуревич, Л. Жиліна, С. Сисоєва, С. Лещенко та інші; застосуванню комп'ютерних навчально-методичних комплексів присвячені публікації М. Берулави, Ю. Брановського, С. Григор'єва, Ю. Первіна, В. Пугача та інших; інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу – М. Кадемія, І. Роберт, О. Снігур та

інші. Водночас, ще недостатньо приділено уваги формуванню сучасних комплексів методичного забезпечення в ПТО, зокрема КІМЗ дисциплін професійного спрямування у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності формування сучасного комплексу інформаційно-методичного забезпечення дисциплін професійного спрямування у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку як однієї з умов розвитку їх інформаційно-технологічної культури та визначенні основних методичних засад щодо його формування.

У професійно-технічній освіті вживається термін «*комплексне методичне забезпечення професійного навчання*» який визначається як «планування, розробка й створення оптимальної системи (комплексу) навчально-методичної документації і засобів навчання, необхідних для забезпечення повного і якісного процесу навчання учнів професій у межах змісту й часу, що визначаються відповідно до навчальних планів і програм» [1, с. 149]. Але, на нашу думку, у контексті інформатизації ПТО зазначений термін є застарілим, а найбільш придатною для вживання є дефініція «*Інформаційно-методичне забезпечення навчально-виховного процесу*», що визначається як забезпечення навчального процесу необхідними науково-педагогічними, навчально-методичними, інформаційно-довідковими, інструктивно-організаційними, нормативно-методичними, технічними та іншими матеріалами [2]. Адаптуючи дане визначення до потреб розвитку інформаційно-технологічної культури майбутнього кваліфікованого робітника, ми будемо говорити про формування *комплексу інформаційно-методичного забезпечення навчальних дисциплін професійного спрямування*, який буде складатися з необхідних для забезпечення повного і якісного процесу навчання учнів професії, відповідно до Державного стандарту ПТО, навчальних планів і програм, методичних і навчальних матеріалів, дидактичних засобів навчання тощо в електронній формі. Під *інформаційно-технологічною культурою* ми розуміємо інтегративну характеристику особистості, що відображає рівень розвитку суспільства і виробництва, цілі, характер і зміст інформаційно-технологічної діяльності в матеріальній і духовній сферах, принципи її організації та здійснення в умовах інформаційно і технологічно насиченого середовища існування людини [3].

Існують принципові відмінності КІМЗ в електронній формі від традиційних «паперових»: *актуалізація* (можливість вчасного редагування, оновлення навчально-методичного матеріалу); *адаптація* (спроможність КІМЗ «підлаштовуватися» під індивідуальні можливості й потреби учня, різні рівні складності контролюючих завдань); *візуалізація* (використання кольорового оформлення матеріалу, включення до засобів навчання анімацій, аудіо- і відеозаписи); *ефективність* (компактне зберігання, швидкий пошук тощо); інше [4].

Сучасні засоби ІКТ, різні форми й методи подачі навчального матеріалу допомагають створити й реалізувати такий комплекс інформаційно-методичного забезпечення навчальних дисциплін професійного спрямування у професійно-технічному навчальному закладі (ПТНЗ), який сприятиме:

- формуванню інформаційного навчального середовища з оптимальним вибором для кожного учасника освітнього процесу (викладача, учня) темпу подання навчального матеріалу, забезпечення індивідуальних потреб учнів;

- активізації процесів інформаційно-навчальної взаємодії між учнями, викладачем і засобами нових ІКТ;

- активізації пізнавальної інформаційної діяльності учнів, розширенню і поглибленню предметних та професійних знань, умінь і навичок, розвитку їх інформаційно-технологічної культури, творчого потенціалу.

На нашу думку, КІМЗ навчальних дисциплін професійного спрямування в електронній формі має складатися з: 1) навчальної документації (документи державного стандарту ПТО з професії, робочий навчальний план, робочу навчальну програму, перспективно-тематичний план, плани уроків тощо); 2) дидактичних засобів навчання (електронні та друковані навчальні посібники, робочий зошит, наочні навчальні засоби для візуалізації виробничих операцій і процесів (презентації, відеоелементи), програмні, технічні засоби навчання, методичні рекомендації з виконання лабораторних і дипломних робіт, комп'ютерні тести й кросворди, список проектів, дидактичні матеріали для роботи учнів на уроках тощо); 3) методичного забезпечення (тематичні методичні розробки, методичні посібники і рекомендації, матеріали науково-технічної та педагогічної інформації тощо).

Необхідно зазначити, що робота над дидактичними матеріалами в електронній формі для КІМЗ кропітка і довготривала. Виділимо декілька її етапів: 1) аналіз програми навчальної дисципліни; 2) визначення логічної структури накопичення матеріалів відповідно до програми навчальної дисципліни (створення інформаційної бази у вигляді потемних і поурочних папок в електронній формі. Доцільно в якості самостійного обліку матеріалів КІМЗ навчальної дисципліни передбачити їх опис); 3) накопичення текстової інформації в електронній формі (нормативні, методичні і навчальні матеріали: плани, програми, методичні рекомендації щодо виконання самостійних, семінарських, дипломних робіт, тексти уроків (лекцій), опорні конспекти тощо); 4) накопичення графічної інформації в електронній формі (фотографії, картинки, креслення, графіки, схеми тощо); 5) накопичення мультимедійної інформації (навчальні презентації уроків, аудіо- та відеоматеріали, мультимедійні засоби навчання, програмні засоби тощо); 6) систематизація дидактичних матеріалів (створення професійного

«портфоліо» педагога професійного навчання, паспорту навчальної дисципліни, кабінету тощо).

Діапазон матеріалів, які можуть бути використані в якості вихідних при формуванні наочних матеріалів, надзвичайно широкий – від ілюстрацій у підручниках і звичайних плакатів до самостійно отриманих фото- та відео матеріалів. Особливу значущість в якості джерела для навчального матеріалу набувають сучасні промислові виставки, що мають високу наочність і актуальність (власні фото- відео зйомки, рекламні матеріали різних профільних підприємств).

Усі матеріали, що розробляються, повинні бути професійно й грамотно оформленими, логічно-послідовними, містити достатній обсяг інформації, який необхідний для успішного вирішення навчально-професійних завдань. Разом з тим КІМЗ повинен відповідати традиційним дидактичним і методичним принципам, а саме: *науковості* (достатня глибина, коректність і достовірність навчального матеріалу); *доступності* (відповідність теоретичної складності й глибини вивчення навчального матеріалу до індивідуальних особливостей учнів); *наочності* (залучення всіх органів чуття учня до сприймання матеріалу); *систематичності та послідовності* (послідовне і системне засвоєння учнями визначеного обсягу знань у предметній галузі).

Поступове накопичення навчальних матеріалів в електронній формі дозволяє формувати комплекс інформаційно-методичного забезпечення навчальних дисциплін професійного спрямування. Це дає змогу педагогові професійного навчання створювати різні види електронних продуктів навчального призначення, стає основою для створення електронних комплексів навчально-методичного забезпечення дисципліни, які можливо використовувати для самоосвіти учнів (дистанційне навчання), розміщувати їх у вільному доступі в мережі Інтернет, на сайті навчального закладу. Сьогодні педагог з високим рівнем професійної компетентності ресурс мережі Інтернет розглядає не просто як зручну можливість соціального користування, а як цілком серйозну альтернативу збагатити зміст навчання сучасними досягненнями виробництва в галузі, тим самим вчасно забезпечуючи навчально-методичним матеріалом, засобами навчання, інтерактивною взаємодією суб'єктів навчання.

Як показує практика, ефективно розпочинати формуванні КІМЗ із розміщення на сайті ПТНЗ для учнів і педагогічних працівників текстових інформаційних матеріалів (нормативних, методичних, навчальних тощо). Так, наприклад, на сайті Вищого професійного училища № 9 м. Кіровограда, для педагогічних працівників, учнів, абітурієнтів розміщено: державні стандарти з професій, робочі навчальні програми з дисциплін, розклад, накази, опорні конспекти, методичні рекомендації, комплексні контрольні завдання, екзаменаційні білети тощо [5]. На сайті Міжрегіонального вищого професійного училища зв'язку (МВПУ) м. Києва створено вкладки «дистанційне навчання», де

розміщуються навчальні матеріали з метою самостійного вивчення учнями (в режимі віддаленого доступу) [6].

У Міжрегіональному вищому професійному училищі м. Вінниці створено електронний навчально-методичний комплекс (ЕНМК), який використовується педагогічними працівниками та учнями закладу. Вони доступні для ознайомлення всім викладачам та учням, завдяки створеній у Вінницькому МВПУ комп'ютерній (локальній) мережі й відповідно обладнаних навчальних кабінетів (майстерень). Так, навчальний процес відбувається згідно вимог сучасності й є «мобільним», адже не залежно від кабінету де він знаходиться й розкладу за яким він працює, педагог професійного навчання має вільний доступ до навчального або методичного забезпечення уроку (дисципліни). Створення локальної мережі у МВПУ м. Вінниці звільнило педагогічних працівників від необхідності постійно налаштовувати технічне обладнання та переносити із кабінету в кабінет наочний матеріал, а учні в свою чергу мають можливість на уроках та у позаурочний час самостійно опановувати та повторювати навчальний матеріал.

Отже, використання комплексу інформаційно-методичного забезпечення дисциплін професійного спрямування у навчально-виробничому процесі створює додаткові можливості для засвоєння учнями навчального матеріалу. Водночас, набуті навички роботи із комп'ютерною технікою і засобами ІКТ у процесі навчання розвивають інформаційно-технологічну культуру майбутніх кваліфікованих робітників, активізують їх пізнавальну діяльність і самонавчання, виховують самостійність і професійну мобільність. Тому, питання формування КІМЗ дисциплін професійного спрямування у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку займає одне з ключових позицій у розвитку інформаційно-технологічної культури майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку.

Список використаної літератури

- 1. Професійна освіта:** Словник : Навч. посіб. / Уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; За ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.
- 2. Кадемія М. Ю.** Інформаційно-комунікаційні технології навчання: термінологічний словник / М. Ю. Кадемія. – Львів, 2009. – 260 с.
- 3. Симоненко В. Д.** Технологическая культура и образование (культурно-технологическая концепция развития общества и образования) / В. Д. Симоненко. – Брянск: Изд-во БГПУ, 2001. – 214 с.
- 4. Шалкина Т. Н.** Электронно-методические комплексы: проектирование, дизайн, инструментальные средства / Т. Н. Шалкина, В. В. Запорожко, А. А. Рычкова – Оренбург : ГОУ, 2008. – 160 с.
- 5. ВПУ № 9** м. Кіровоград. [Електронний ресурс] : [офіційний сайт]. — Кіровограда, 2012. – Режим доступу: <http://vpu9.kr.ua>. — Заголовок з екрана.
- 6. Міжрегіональне** вище професійне училище зв'язку

[Електронний ресурс] : [офіційний сайт]. — Київ, 2012. — Режим доступу: <http://www.mvrukiev-43.narod.ru>. — Заголовок з екрана.

Майборода Л. А. Інформаційно-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку

У статті обґрунтовується необхідність формування сучасного комплексу інформаційно-методичного забезпечення дисциплін професійного спрямування у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку як однієї з умов розвитку їх інформаційно-технологічної культури та визначенні основних методичних засад щодо його формування.

Ключові слова: інформаційно-методичне забезпечення, інформаційно-технологічна культура, інформаційно-комунікаційні технології, майбутні кваліфіковані робітники галузі зв'язку.

Майборода Л. А. Информационно-методическое обеспечение профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих отрасли связи

В статье обосновывается необходимость формирования современного комплекса информационно-методического обеспечения профессионально ориентированных дисциплин в подготовке будущих квалифицированных рабочих отрасли связи как одно из условий развития их информационно-технологической культуры и определены основные методические основы для его формирования.

Ключевые слова: информационно-методическое обеспечение, информационно-технологическая культура, информационно-коммуникационные технологии, будущие квалифицированные рабочие отрасли связи.

Mayboroda L. A. Information and Methodological Support to the Training of Future Skilled Workers Communications Industry

The article substantiates the need to build a modern complex information and methodological support to the training of future skilled workers communications industry as one of the conditions for the development of information and technological culture. Determination of basic methodological principles of formation of modern complex information and methodological support.

Key words: information and methodological support, information and technological culture, information and communication technology, future skilled workers communications.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2012 р.

Прийнято до друку 28.09.2012 р.